

Budget 2024 och plan 2025-2026

Utbildningsnämnden

Budget 2024 och plan 2025- 2026

Organisation: Utbildningsnämnden

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
2 Ansvar och uppgifter	2
3 Nämndmål	2
4 Förändring av nämndmål	3
5 Ekonomi	4
5.1 Driftsredovisning	5
5.2 Kostnader fördelade på kostnadslag	5
5.3 Verksamhetens nettokostnader.....	6
5.4 Volymer	9
6 Investeringar	10
6.1 Årliga anslag	10
7 Risker	10
8 Omvärldsanalys	12

1 Inledning

Trots de senaste årens ekonomiska utmaningar fortsätter utbildningsverksamheterna i Danderyds kommun tillhöra toppskiktet när det gäller resultat och kvalitet i jämförelse med såväl länet som riket.

Under budgetperioden kommer förvaltningen fokusera på att vara kostnadseffektiva och samtidigt utveckla och kvalitetssäkra processer och rutiner för att utbildningsnämnden ska vara en långsiktigt effektiv beställare. Som huvudman för förskolor och skolor i egen regi kommer utbildningsnämnden att fortsätta med planerade åtgärder för att komma till rätta med föregående och innevarande års ekonomiska underskott.

2 Ansvar och uppgifter

Utbildningsnämnden har två olika ansvarsroller att hantera. Utbildningsnämnden uppbär ett hemkommunansvar, vilket primärt handlar om att organisera och tillhandahålla olika tjänster och uppdrag för samtliga barn och elever som är folkbokförda i Danderyds kommun.

Detta ansvar innefattar bland annat:

- resursfördelning genom barn- och elevpeng till verksamheter inom utbildningssystemet,
- tillhandahållande av system för val av utbildningsplats,
- bidrag för skolskjuts och särskilt stöd,
- myndighetsutövning i enlighet med skollagen gällande skolplikt (grundskola) och kommunalt aktivitetsansvar (gymnasieskola),
- godkännande och tillsyn av fristående förskolor i Danderyd,
- kvalitetsuppföljning.

Utbildningsnämnden är även ansvarig nämnd för den kommunala verksamheten med drift och huvudmannauppgifter inom förskola, fritidshem, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola, gymnasieskola, anpassad gymnasieskola samt elevhälsa i kommunal regi.

Utöver kommunala styrdokument måste utbildningsnämnden, och dess verksamheter, förhålla sig till en rad statliga styrdokument. Exempel på dessa är bland annat skollagen, läroplanerna för de olika skolformerna, barnkonventionen, förvaltningslagen, offentlighets- och sekretesslagen et cetera.

3 Nämndmål

Övergripande strategiområden	Nämndmål
Hög kvalitet	<i>Alla barn och elever i Danderyds verksamheter är trygga och mår bra i förskolan och skolan.</i>
	<i>Alla barn och elever i Danderyds verksamheter ges, utifrån sina individuella förutsättningar, stöd och stimulans för att nå så långt som möjligt i sin utbildning.</i>
	<i>Danderyds elever har Sveriges högsta kunskapsresultat med avseende på betyg och nationella prov.</i>
Stor valfrihet	<i>I Danderyds kommun finns en stor valfrihet i utbudet av förskolor och skolor.</i>
Hög attraktivitet ¹	

¹ Utbildningsnämnden har inget applicerbart mål för strategiområdet.

Övergripande strategiområden	Nämndmål
Hög effektivitet	<i>Utbildningsnämndens verksamheter i Danderyds kommun bedrivs kostnadseffektivt.</i> <i>De kommunala enheterna i Danderyd har balans mellan efterfrågan och utbud av platser i förskola och skola.</i>
Hållbar utveckling	<i>Danderyds kommun är en attraktiv arbetsgivare som ger förutsättningar för ett hållbart arbetsliv.</i>

4 Förändring av nämndmål

Kommunens nämnder och kommunstyrelsen har givits i uppdrag att aktualisera befintliga nämndmål. Nämnderna ges möjligheten att vid behov formulera om befintliga mål, ta bort mål som inte längre är aktuella eller formulera helt nya mål.

För översiktbarhetens skull presenteras utbildningsnämndens mål för såväl 2023 som för 2024 i tabellform nedan. Efter tabellen följer en kort kommentar som syftar till att ge en bakgrund och kontext till förändringarna i utbildningsnämndens mål.

Nämndmål 2023	Nämndmål 2024
Utbildningsnämnden genomför tillsyn av fristående förskolor, utövar insyn i fristående grundskolor samt genomför kvalitetsdialoger med alla huvudmän med verksamhet i Danderyds kommun	Alla barn och elever i Danderyds verksamheter är trygga och mår bra i förskolan och skolan.
Utbildningsnämnden har god insyn i vuxenutbildningen	Alla barn och elever i Danderyds verksamheter ges, utifrån sina individuella förutsättningar, stöd och stimulans för att nå så långt som möjligt i sin utbildning.
Utbildningsnämnden har transparenta och hållbara modeller för ersättningsystem till verksamheterna	Danderyds elever har Sveriges högsta kunskapsresultat med avseende på betyg och nationella prov.
Utbildningsnämnden har plan för att optimera kapacitet och utbud av utbildningsverksamhet	De kommunala enheterna i Danderyd har balans mellan efterfrågan och utbud av platser i förskola och skola.
I Danderyd bedriver alla kommunala verksamheter en kostnadseffektiv verksamhet (egenregi)	Utbildningsnämndens verksamheter (egenregi) i Danderyds kommun bedrivs kostnadseffektivt.

Nämndmål 2023	Nämndmål 2024
	Danderyds kommun är en attraktiv arbetsgivare som ger förutsättningar för ett hållbart arbetsliv.
	I Danderyds kommun finns en stor valfrihet i utbudet av förskolor och skolor.

Som framgår av tabellen ovan är det två mål – de mål som är markerade med fet stil – som kan sägas vara likvärdiga till innehåll för åren 2023 och 2024. Övriga mål för 2024 är nya och har ingen direkt koppling till målen för 2023.

Bakgrunden till denna förändring är att utbildningsnämnden tidigare hade två olika verksamhetsplaner med olika mål beroende på den tidigare strukturen i beställar- och utförarorganisation.² I syfte att förtydliga och förenkla styrkedjan har nu målen anpassats utifrån nuvarande organisationsform med en central förvaltning.

Noterbart är vidare att utbildningsnämnden följer kommunstyrelsens beslut att göra en redaktionell ändring av ordet ”stark” till ”hållbar” för strategiområdet ”*Stark utveckling*”. Förslaget innebär att strategiområdet byter namn från ”stark utveckling” till ”*Hållbar utveckling*”.

5 Ekonomi

Nedan tabeller är (där inget annat anges) exklusive egenregins intäkter, kostnader och nettokostnader. Nettokostnaderna för verksamheter i egen regi budgeteras till noll.

Utbildningsnämnden	Utfall 2022	Prognos 2023	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Nettokostnader (mnkr)	-908,5	-954,7	-956,2	-973,0	-986,5	-1001,0
Förändring (mnkr)		-46,2	-1,5	-16,8	-13,5	-14,5
Förändring (%)		5,1%	0,2%	1,8%	1,4%	1,5%

Utbildningsnämndens budget för 2024 uppgår till 973,0 miljoner kronor (netto). Förändringarna utgår ifrån Planeringsförutsättningar och direktiv för budget 2024 och plan 2025–2026 (KS 2023/0057) samt befolkningsprognos från mars 2023. Nämndens nettokostnader ökar med 16,8 miljoner kronor jämfört med budget 2023. De väsentliga förändringarna för 2024 är 1,0 procent uppräknings av nämndens nettobudget, med undantag för pengnivåer som räknas upp 3,0 procent (gymnasium 2,0 procent). Totalt motsvarar uppräknings av budget 2024 26,4

² Utbildningsnämnden har två centrala ansvarsroller att hantera, en roll som handlar om hemkommunansvaret -i den tidigare organisationen ”beställarrollen” - och en roll som handlar om huvudmannaskapet för egenregin - i den tidigare organisationen ”utförarrollen”.

miljoner kronor för utbildningsnämnden. Befolkningsprognosen visar på minskade volymer för utbildningsnämnden som helhet, motsvarande minskade kostnader på 3,6 miljoner kronor. Budget för 2024 minskar även med 8,0 miljoner kronor till följd av ett tilläggsanslag för hyreskompensation som tilldelades utbildningsnämnden 2023 och som enligt beslutet inte ska ingå efterföljande år. Övriga förändringar på volymrelaterade kostnader ökar budgeten med 2,0 miljoner kronor, främst till följd av högre genomsnittspeng för gymnasium, anpassad grundskola och förskola, vilket till viss del reduceras av högre intäkter.

Planerade nettokostnader för 2025 respektive 2026 är uppräknade med 1,0 procent, med undantag för pengnivåer som räknas upp med 2,0 procent. Enligt nuvarande beräkningar och aktuell befolkningsprognos kommer de totala volymerna minska under 2025 och 2026 i förhållande till 2024. Detta leder till att budgetramens ökning efter volymjusteringar är 1,4 procent 2025 och 1,5 procent 2026.

Utbildningsnämndens årliga investeringsbudget uppgår till 3,0 mnkr och består främst av nya möbler, tillgänglighetsåtgärder och mindre anpassningar inom resultatenheter i egen regi.

5.1 Driftsredovisning

Utbildningsnämnden	Utfall 2022	Prognos 2023	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Intäkter	85,3	73,3	69,0	73,1	73,4	73,8
Kostnader	-993,8	-1 028,0	-1 025,2	-1 046,1	-1 059,9	-1 074,8
Nettokostnader	-908,5	-954,7	-956,2	-973,0	-986,5	-1 001,0

Utbildningsnämndens intäkter består främst av föräldraavgifter för förskola och fritidshem, momskompensation samt statsbidrag. Intäkterna ökar med 4,1 miljoner kronor (5,9 procent) i budget 2024, främsta orsak är högre genomsnittsavgift för förskola och fritidshem samt högre momskompensation.

Utbildningsnämndens kostnader består till 97,0 procent av volymrelaterade kostnader och då främst av utbetald peng. Övriga 3,0 procent (anslag) avser främst nämnd och förvaltning samt övrig verksamhet. Kostnaderna ökar med 20,9 miljoner kronor (2,0 procent) från 2023 till 2024. Ökningen består till allra största del av uppräkning av peng, reducerat med tidigare års tilläggsanslag för hyreskompensation samt förändringar i volym beräknade med utgångspunkt i befolkningsprognosen.

5.2 Kostnader fördelade på kostnadsslag

Nedan tabell är inklusive egenregins nettokostnader.

Nämnd (mnkr)	Utfall 2022	Prognos 2023	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Anslag	-24,1	-30,2	-30,2	-30,4	-30,7	-31,0
Volym	-884,4	-924,5	-926,0	-942,6	-955,8	-970,0
Egen regi	-6,2	-13,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettokostnader	-914,7	-967,7	-956,2	-973,0	-986,5	-1 001,0

Anslag

Budgeten för anslagsfinansierad verksamhet avser främst kostnader för nämnd och förvaltning, övrig verksamhet samt utvecklingsinsatser i förskola och skola. Budgeten för anslag är uppräknad med 1,0 procent till 2024. Budgeten för anslagsfinansierade kostnader uppgår 2024 till 30,4 miljoner kronor, en ökning med 0,2 miljoner kronor jämfört med 2023. För att underlätta och förtydliga i uppföljningen av budgeten har det anslag som tidigare legat under förskola och grundskola flyttats till övrig verksamhet samt nämnd och förvaltning.

2025 och 2026 är budgeten för anslag uppräknad med 1,0 procent per år.

Volym

Budgeten för volymrelaterade kostnader avser främst utbetald peng för förskola, grundskola (inklusive fritidshem) och gymnasium samt kostnader för anpassad skola och vuxenutbildning. Budgeten för volymrelaterade kostnader påverkas främst av pengnivåer och prognostiserade volymer. Samtliga beräkningar av volymer för år 2024–2026 är gjorda med utgångspunkt i den senast tillgängliga befolkningsprognosen från mars 2023. Notera att kostnad per barn eller elev varierar inom respektive verksamhet och nettokostnaden för volymen har baserats på en analys utifrån åldersstrukturer och föregående års utfall.

Uppräkning av peng och övriga volymrelaterade kostnader motsvarar ökade kostnader på 26,1 miljoner kronor i budget 2024. Befolkningsprognosen visar på minskade volymer för utbildningsnämnden som helhet, motsvarande minskade kostnader på 3,6 miljoner kronor. Tilläggsanslag för hyreskompensation 2023 inkluderas inte i budget 2024 och innebär då en minskning med 8,0 miljoner kronor vid jämförelse med föregående år. Övriga förändringar på volymrelaterade kostnader ökar budgeten med 2,0 miljoner kronor, främst till följd av högre genomsnittspeng för gymnasium, anpassad grundskola och förskola. Högre budgeterade intäkter än 2023 reducerar till viss del ökningen.

Budgeten för volymrelaterade kostnader uppgår 2024 till 942,6 miljoner kronor, en ökning med 16,6 miljoner kronor (1,8 procent) jämfört med budget 2023.

Plan 2025 och 2026 är uppräknade med 1,0 procent per år, med undantag för pengnivåer som räknas upp 2,0 procent. Enligt nuvarande beräkningar och aktuell befolkningsprognos kommer de totala volymerna minska under 2025 och 2026 i förhållande till 2024. Detta leder till att volymrelaterade kostnader ökar med 1,4 procent till 2025 och 1,5 procent till 2026.

5.3 Verksamhetens nettokostnader

Nettokostnader per verksamhet (mkr)	Utfall 2022	Prognos 2023	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Nämnd och förvaltning	-20,2	-24,8	-24,8	-26,9	-27,2	-27,5
Förskola	-177,0	-189,4	-184,7	-201,7	-209,8	-218,8
Grundskola	-513,2	-529,0	-535,2	-527,5	-529,8	-533,7
Gymnasium	-162,2	-172,2	-171,2	-177,5	-179,0	-179,7
Kommunal vuxenutbildning	-6,9	-8,2	-8,2	-8,4	-8,6	-8,8
Anpassad skola	-25,3	-27,3	-28,3	-27,5	-28,6	-29,1
Övrig verksamhet	-3,7	-3,8	-3,8	-3,4	-3,5	-3,5
Nettokostnader	-908,5	-954,7	-956,2	-973,0	-986,5	-1 001,0

Nämnd och förvaltning

Anslag:

Budgeten för nämnd och förvaltning uppgår 2024 till 26,9 miljoner kronor och inkluderar en uppräknings av kostnader med 1,0 procent (0,2 miljoner kronor). Resterande ökning med 1,9 miljoner kronor avser flytt av anslag från förskola, grundskola och övrig verksamhet för att underlätta och förtydliga i uppföljningen av budgeten.

Förskola

Volym:

Förskolans budget för volymrelaterade kostnader 2024 uppgår till 201,7 miljoner kronor, en ökning med 18,0 miljoner kronor (9,8 procent) jämfört med budget 2023.

Enligt aktuell befolkningsprognos kommer antalet barn i förskolan att öka 2024 jämfört med budget 2023. Uppräkning av förskolepeng med 3,0 procent motsvarar 6,5 miljoner kronor. Därutöver beräknas volymökningen medföra 12,0 miljoner kronor i högre kostnader. Budgeten för tilläggsbelopp och verksamhetsstöd till barn i behov av särskilt stöd i förskolan är 0,6 miljoner kronor lägre 2024 än 2023.

Anslag:

Det anslag som tidigare år har legat under förskola flyttas i budget 2024 till nämnd och förvaltning. Anslaget uppgår till 1,0 miljoner kronor och används främst till utbildningsinsatser och licenser.

Grundskola

Volym:

Grundskolans budget för volymrelaterade kostnader för 2024 uppgår till 527,5 miljoner kronor, en minskning med 7,2 miljoner kronor (1,3 procent) jämfört med budget 2023.

Enligt aktuell befolkningsprognos som ligger till grund för beräkningen av utbetald skol- och fritidspeng, minskar antalet elever i grundskolan 2024 jämfört med budget 2023. Uppräkning av peng med 3,0 procent motsvarar 15,3 miljoner kronor. Tilläggsanslag för hyreskompensation 2023 inkluderas inte i budget 2024 och innebär då en minskning med 8,0 miljoner kronor vid jämförelse med föregående år. Därutöver beräknas volymminskningen medföra 13,6 miljoner kronor i lägre kostnader. Även högre intäkter medför att nettokostnaderna sänks med 1,5 miljoner kronor. Budgeten för tilläggsbelopp och verksamhetsstöd till barn i behov av särskilt stöd i grundskolan ökar med 0,6 miljoner kronor till 2024.

Anslag:

Det anslag som tidigare år har legat under grundskola flyttas i budget 2024 till nämnd och förvaltning samt övrig verksamhet. Anslaget uppgår till 0,5 miljoner kronor och inkluderar kostnader och statsbidrag för sjukhusskola samt utvecklingsinsatser och licenser.

Gymnasium

Volym:

Den totala budgeten för gymnasium uppgår 2024 till 177,5 miljoner kronor, en ökning med 6,3 miljoner kronor (3,7 procent) jämfört med budget 2023.

Enligt aktuell befolkningsprognos som ligger till grund för beräkningen av utbetald gymnasiepeng, ökar antalet elever med ett fåtal under 2024 jämfört med budget 2023. Budget 2024 inkluderar ett antagande om 2,0 procent uppräknings av gymnasiets programpeng, vilket motsvarar 3,4 miljoner kronor. Beslut om programpeng för 2024 fattas gemensamt med övriga kommuner inom samverkansområdet Storsthlm. Därutöver beräknas volymökningen medföra 0,3 miljoner kronor i högre kostnader. Övriga volymrelaterade kostnader beräknas öka med 2,6 miljoner kronor och består främst av en högre genomsnittlig programpeng, kostnad för fjärdeårselever samt ökad kostnad för SL-kort och inackorderingstillägg.

Kommunal vuxenutbildning

Volym:

Budgeten för kommunal vuxenutbildning uppgår 2024 till 8,4 miljoner kronor, vilket är 0,2 miljoner kronor (3,0 procent) högre än budget 2023. Budgeten inkluderar en höjning av ersättningen för SFI som beräknas uppgå till cirka 0,8 miljoner kronor. Då kostnaderna för grundläggande och gymnasial vuxenutbildning senaste åren varit lägre än budget bedöms de ökade kostnaderna för SFI att kunna finansieras inom befintlig budgetram.

Anpassad skola

Volym:

Budgeten för anpassad grund- och gymnasieskola uppgår 2024 till 27,5 miljoner kronor, en minskning med 0,8 miljoner kronor (2,8 procent) jämfört med 2023. Budgeten inkluderar en uppräkningspeng på 3,0 procent, motsvarande 0,6 miljoner kronor. Volymförändringar i kombination med förväntad fördelning mellan behovsgrupper minskar kostnaderna med 1,4 miljoner kronor. Kostnaderna för skolskjuts beräknas vara oförändrade och uppgår till 5,0 miljoner kronor i budget 2024.

Övrig verksamhet

Anslag:

Budgeten för övrig verksamhet har räknats upp med 1,0 procent och uppgår till 3,4 miljoner kronor i budget 2024. Övrig verksamhet inkluderar främst kostnader för ungdomsmottagning, öppen förskola och verksamhetsförlagd utbildning (VFU). I budget 2024 har statsbidrag och kostnader för sjukhuskola flyttats från grundskola till övrig verksamhet. Därutöver har vissa kostnader som bedöms vara av förvaltningskaraktär flyttats till nämnd och förvaltning. Totalt medför det att budgeten för övrig verksamhet minskar med 0,4 miljoner kronor.

2025-2026

Planen för 2025 och 2026 är uppräknad i enlighet med planeringsförutsättningarna. Ramen är uppräknad med 1,0 procent, i förhållande till föregående års budget med undantag för pengnivåer som är uppräknade med 2,0 procent. Volymförändringar med utgångspunkt i befolkningsprognosen från mars 2023 är inkluderade. Både 2025 och 2026 prognostiseras högre volymer inom förskola, men lägre volymer inom grundskola och gymnasium. Summerat innebär det lägre volymer för utbildningsnämnden som helhet. De lägre volymerna resulterar i att uppräknningen delvis kompenseras av minskade kostnader för utbetald peng.

Planen för 2025 uppgår till 986,5 miljoner kronor, vilket är 13,5 miljoner kronor (1,4 procent) högre än budget 2024. Uppräknningen på 1,0 respektive 2,0 procent motsvarar en ökning på 19,2 miljoner kronor, men reduceras av minskade kostnader på grund av lägre volymer motsvarande 5,7 miljoner kronor.

Planen för 2026 uppgår till 1 001,0 miljoner kronor, vilket är 14,5 miljoner kronor (1,5 procent) högre än planen för 2025. Uppräknningen på 1,0 respektive 2,0 procent motsvarar en ökning på 19,4 miljoner kronor, men reduceras av minskade kostnader på grund av lägre volymer motsvarande 4,9 miljoner kronor.

5.4 Volymer

Nettokostnad för volymer (mnkr)	Utfall 2022	Prognos 2023	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Förskola	-177,0	-188,4	-183,7	-201,7	-209,8	-218,8
Grundskola	-513,1	-528,5	-534,7	-527,5	-529,8	-533,7
Gymnasium	-162,2	-172,2	-171,2	-177,5	-179,0	-179,7
Kommunal vuxenutbildning	-6,9	-8,2	-8,2	-8,4	-8,6	-8,8
Anpassad skola	-25,3	-27,3	-28,3	-27,5	-28,6	-29,1
Nettokostnader	-884,4	-924,5	-926,0	-942,6	-955,8	-970,0

Antal (stycken)	Utfall 2022	Prognos 2023	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Förskola	1 532	1 544	1 508	1 588	1 617	1 648
Grundskola	4 908	4 754	4 824	4 696	4 617	4 547
Gymnasium	1 680	1 743	1 734	1 736	1 717	1 689
Anpassad skola	41	43	45	40	41	41
Summa antal	8 161	8 084	8 111	8 060	7 992	7 925

6 Investeringar

6.1 Årliga anslag

Årliga anslag (mnkr)	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Investeringar egen regi	3,0	3,0	3,0
Summa årliga anslag	3,0	3,0	3,0

7 Risker

Utbildningsnämndens hemkommunansvar

Riskerna består främst i eventuella avvikelser gentemot aktuell befolkningsprognos. Budgeten består till största del av kostnader för grundbelopp till förskola, skola, gymnasium, anpassad grund- och gymnasieskola samt vuxenutbildning. Beräkningen av antal barn och elever i budget 2024 är baserad på befolkningsprognosen från mars 2023. Budgeterade kostnader beräknas utifrån befolkningsprognosen samt vissa antaganden, exempelvis gällande andel som går på

fritids och andel som går vilka gymnasieprogram. Det ekonomiska utfallet är kopplat till dessa volymer.

Rekommenderad uppräknings av gymnasiet programpeng har ännu ej beslutats av Storsthlm's styrelse. Budget 2024 inkluderar 2 procents uppräknings för gymnasiet. Om annat beslut tas kommer det få ekonomiska konsekvenser för 2024.

Regeringen har beslutat om en förändring i Förordning (2011:1108) om vuxenutbildning. Från 1 juni 2023 kan kommuner erbjuda Svenska för invandrare, SFI, till personer som flytt från Ukraina och har ansökt om eller fått uppehållstillstånd med tillfälligt skydd. Danderyds kommun erbjuder, delvis med stöd av statsbidrag, denna utbildning under 2023. Från 2024 och framåt finns ännu inget beslut om statsbidrag, vilket kan komma att påverka budgetutfallet avseende SFI negativt för perioden 2024 och framåt.

För att säkerställa att alla Danderyds elever har gymnasiebehörighet är det viktigt att minska graden av frånvaro i kommunens grundskolor. Nämnden har de senaste åren på ett systematiskt sätt följt elevernas skolnärvaro och kan konstatera att insatser på sikt skulle behöva vidtas.

Risker egen regi

I arbetet med att nå beslutad budgetram har förvaltningen under de senaste åren gjort stora besparingar och effektiviseringar inom samtliga verksamheter. Trots detta finns en risk att budgeterad uppräknings av förskole- och skolpeng inte kompenserar för föregående års utmaningar samt de pris- och löneökningar som uppkommer 2024. Den ekonomiska situationen i samhället är fortsatt osäker och verksamheterna behöver hantera ökade personalkostnader och driftskostnader där prishöjningar är högre än uppräknings av peng. Detta gäller verksamheter inom samtliga skolformer.

Förskolorna i egen regi har under flera år minskat sina lokaler utifrån det vikande barnunderlaget och de har även minskat antalet tjänster och lyckades, efter stora anpassningar, generera ett överskott 2022. I och med de omfattande anpassningarna finns inte mycket marginaler för att parera oförutsedda händelser. Den senaste befolkningsprognosen visar dock på ett ökat antal barn vilket i så fall skulle bidra positivt till intäkterna på sikt. När förskolorna har färre avdelningar är personalplaneringen sårbar, det blir svårt att täcka öppettiderna och organisera arbetet på förskolan. För att fylla tomma platser tar förskolor emot barn från andra kommuner, främst Täby, vilket innebär lägre intäkter då deras förskolepeng för närvarande är lägre än Danderyds. Kommunen har ett ansvar att kunna erbjuda plats inom fyra månader så ett visst överskott på platser är nödvändigt för att säkerställa det uppdraget.

Befolkningsprognosen per mars 2023 förutser ett minskat elevunderlag i grundskolan de närmaste åren. Flera skolor har fått färre elever och skolvalet visar att flera av enheterna kommer att få ett ytterligare minskat antal elever och klasser inför läsåret 2023/2024. Mottagande av elever från andra kommuner har därför varit nödvändigt. Risken är stor att färre förskoleklasser kan startas på sikt som en följd av lägre elevvolym. Detta är en trend som ställer stora krav på verksamhetsanpassningar. Stora åtgärder har redan vidtagits för att få ekonomin i balans och skolorna arbetar löpande med att se över och dra ned kostnaderna genom att ständigt arbeta för en effektiv tjänstefördelning, inklusive att minska antalet tjänster, minska tjänstgöringsgrader samt dela på tjänster över enhetsgränserna. Ett systematiskt arbete pågår för

att utröna vilka ytterligare åtgärder som kan vidtas för att öka intäkter och minska kostnader. Ytterligare beslut om förändringar är nödvändiga för att åstadkomma ett resultat i nivå med budget. Grundskolorna kommer ha svårt att få ihop sin ekonomi med färre klasser och ett minskat elevunderlag. Det blir en utmaning för skolorna att finansiera gemensamma kostnader som ledning och lokaler samtidigt som en effektiv personalplanering och schemaläggning ska hanteras. Den hyreskompensation som tilldelades utbildningsnämnden 2023, och som enligt beslutet inte ska ingå efterföljande år, i kombination med uppräknings av hyrorna kommer medföra en ökad hyreskostnad om 13,2 miljoner kronor för egen räkning. Utöver ökade kostnader kopplade till inflation finns en risk att personalkostnaderna, som är skolornas största kostnadspost, kan öka än mer på grund av brist på lärare samt nytt kollektivavtal för Sveriges lärare som träder i kraft 1 april 2024. Stora kostnadsökningar i kombination med fallande elevantal och därmed reducerade intäkter resulterar i ett besvärligt utgångsläge för skolorna med stora utmaningar att få ekonomin i balans.

8 Omvärldsanalys

I det följande görs en kortare jämförelse med följande Stockholmskommuner: Sollentuna, Täby, Lidingö och Nacka³

Förskola

Personaltätheten⁴ i Danderyds förskolor – såväl fristående som kommunala enheter - har varit stabil de senaste fyra åren. Personaltätheten i Danderyds förskolor är något högre än hos jämförbara Stockholmskommuner bortsett från Lidingö som har något högre personaltäthet för 2022⁵. För 2022 gick det 5,2 barn per årsarbetare vilket ska ställas mot genomsnittet 5,4 barn för jämförbara kommuner.

Orsakerna till den högre personaltätheten i Danderyd kan vara flera, men en anledning är det relativt sett stora antalet små enheter, speciellt bland de fristående förskolorna (ca 2/3 av Danderyds förskolor är fristående). Dels är personaltätheten något högre bland fristående förskolor i Sverige, dels tenderar mindre enheter också ha en högre personaltäthet. Danderyd har ett antal mindre enheter som drivs som föräldrakooperativ.

Mäts personaltätheten per förskollärartäthet får Danderyd ett relativt sett gott utfall. Det går 17,4 barn per förskollärare i Danderyd vilket är färre än genomsnittet för jämförbara kommuner där det går 18,5 barn per förskollärare⁶.

Givetvis bör det betonas att en förskolas kvalitet inte enbart kan bestämmas utifrån personaltätheten. Förskolans verksamhet är komplex och inrymmer flera kvalitetsdimensioner

³ Jämförelsen görs med utgångspunkt från ett urval av olika nyckeltal som återfinns i Kolada. Nämnda kommuner benämns härnäst ”jämförbara kommuner”.

⁴ Nyckeltal i Kolada: N11102

⁵ Data presenteras med viss eftersläpning. Den mest aktuella datan är från 2022.

⁶ Nyckeltal i Kolada: N11811

men allt annat lika är det positivt för barnen med en relativt sett hög personaltäthet. Ett annat sätt att bedöma förskolans kvalitet är att utgå från vårdnadshavarnas åsikter om verksamheterna.⁷ I den årligt genomförda vårdnadshavarenkäten (Våga Visa-enkäten) uppvisar Danderyds förskolor fina siffror. I Danderyd kan 95 procent av vårdnadshavarna rekommendera sitt barns förskola – det högsta värdet bland jämförbara kommuner - och 97 procent anser att barnen är trygga på förskolan, en andel i nivå med jämförbara kommuner.

Nettokostandsavvikelsen för förskola visar tydligt på tal under noll i senast publicerad statistik (år 2022) och vid en jämförelse fem år tillbaka. Nettokostnadsavvikelsen jämför nettokostnaden med referenskostnaden ("statistiskt förväntad" kostnad). Negativa värden indikerar ett lägre kostnadsläge än förväntat. Nettokostnadsavvikelsen har tydligt sjunkit senaste åren, i samband med effektiviseringsåtgärder och besparingar för en ekonomi i balans.

Grundskola och gymnasieskola

Eleverna i Danderyds grundskolor tenderar att vara något mer nöjda med sin skola än jämförbara kommuner. Enligt en nyligen genomförd enkät kan nästan $\frac{3}{4}$ av eleverna i Danderyd rekommendera sin skola till sin kompis.⁸ Även om måluppfyllelsen, givet de socioekonomiska bakgrundsfaktorerna, ska vara mycket hög i Danderyd, bör det framhållas att kommunen presterar väl både över tid och i jämförelse med jämförbara kommuner. För de yngsta eleverna som får betyg, åk 6, har Danderyd den tredje högsta måluppfyllelsen av rikets 290 kommuner och högre än samtliga jämförbara kommuner.⁹ För eleverna i åk 9 är måluppfyllelsen liknande – med en gymnasiebehörighet på 97,8 procent når Danderyds elever den högsta måluppfyllelsen i riket för kommuner med minst 75 avgångselever (ca tre klasser)¹⁰.

För de äldsta eleverna har Danderyd med nästan 94 procent den överlägset högsta andelen gymnasielever med examen eller studiebevis inom fyra år av jämförbara kommuner¹¹. Andelen är också stabil över tid och förändras endast marginellt från år till år. Mätt utifrån nyckeltalet "betygspoäng efter avslutad gymnasieutbildning (hemkommun)" har Danderyd ett synnerligen gott utfall – kommunen har landets högsta värde och presterar i genomsnitt tydligt bättre än jämförbara kommuner.¹²

Orsakerna bakom den höga måluppfyllelsen i Danderyds skolor är flera. Dels vittnar forskningen om ett tydligt samband mellan socioekonomiska variabler och skolresultat, dels kan betydelsen av hög kompetens i lärarkåren inte underskattas. Det som får anses vara mest påverkningsbart i sammanhanget är lärarnas kompetens och utbildning. Även om Danderyds andel grundskollärare med legitimation och behörighet i minst ett ämne är länets högsta, bör vikten av proaktivt agerande belysas. Skolverket justerade visserligen ned behovet av antalet framtida lärare i en rapport från 2021 men faktum kvarstår - lärarbristen är ett påtagligt problem

⁷ Alla jämförbara kommuner utom Lidingö deltar i enkäten.

⁸ Våga Visa-enkäten.

⁹ Läsåret 2021/22

¹⁰ Räknas kommuner med 1-100 avgångselever med i statistiken kommer Danderyd på plats 1-10. Då statistiken är avrundad pga sekretess går det inte att fastslå vilken exakt placering Danderyd har.

¹¹ Kolada: N17457

¹² Kolada: N17701

och kommer så att förbli ett antal år framöver. Lärarbehovet i riket är som störst de närmaste åren fram till 2025. Störst väntas bristen bli på yrkeslärare inom gymnasieskolan och ämneslärare inom grundskolans årskurs 7–9. Givet Stockholmsregionens hårda konkurrens på utbildade lärare blir rekryteringsfrågan central. För att hantera situationen på bästa möjliga sätt behöver Danderyd som skolkommun därför vinnlägga sig om att ge lärare goda förutsättningar med avseende på arbetsmiljö, fortbildning och konkurrenskraftig löneutveckling.

Nettokostnadsavvikelsen för fritidshem, grundskola F-9 och gymnasieskola visar samtliga på tal under noll i senast publicerad statistik (år 2022). Statistiken avser kostnadsjämförelse för hemkommun. Nettokostnadsavvikelsen jämför nettokostnaden med referenskostnaden ("statistiskt förväntad" kostnad). Negativa värden indikerar ett lägre kostnadsläge än förväntat.